

Bijlage Bouwstijlen:

- Oudste stenen gebouw
- Romaans
- Gotiek
- Neogotiek
- Renaissance
- Neorenaissance
- Classicisme en Neoclassicisme
- Eclecticisme
- Amsterdamse School
- Delftse School

Oudste stenen gebouw van Nederland.

Waarschijnlijk is het oudste stenen gebouw in Nederland te vinden in Elst in Gelderland. Of tenminste, de sporen daarvan. Tijdens een restauratie van de kerk in Elst zijn de bouwlagen onder de kerk grondig onderzocht en werden sporen gevonden van een stenen bouwwerk uit het jaar 50 na Christus. Het verhaal gaat dat deze sporen hoorden bij een tempel die de Romeinen hadden gebouwd voor hun Bataafse bondgenoten (de Bataven waren een volk dat in die tijd in Nederland leefde).

Waarschijnlijk werd de tempel verwoest tijdens een opstand tussen de Bataven en de Romeinen, maar vrij snel daarna werd op dezelfde plek een nieuwe en grotere stenen tempel gebouwd. Ook hiervan zijn de sporen teruggevonden. Deze tempel is gebruikt tot in de 3de eeuw na Christus en daarna in verval geraakt. Op het puin van de tempel werd in het toenmalige Eliste (zoals Elst toen heette) in het jaar 726 de oudste christelijke kerk in Nederland gebouwd.

Romaans

In de middeleeuwen (de periode van 500-1500) onderscheiden we twee typen bouwstijlen: romaans en gotisch.

Een romaanse kerk herken je aan het gebruik van ronde bogen: in de vorm van een halve cirkel boven ramen en deuren. Andere kenmerken zijn de dikke stenen muren, kleine deuren en ramen en het gebruik van dikke pijlers of zuilen om de ronde gewelven te kunnen dragen. Door de kleine ramen is het dus vaak vrij donker in een romaanse kerk. Soms worden bij deze stijl beeldhouwde figuren gebruikt, maar over het algemeen is de stijl vrij sober (eenvoudig) met weinig versieringen.

De periode van de romaanse bouwkunst in Nederland ligt ongeveer tussen het jaar 1000 en 1250.

Romaanse kerken zijn vaak eenvoudige zaalkerken of zogenaamde kruiskerken. Ook basilieken werden gebouwd in romaanse stijl.

Voorbeelden van romaanse kerken zijn de Sint Servaasbasiliek in Maastricht en de middeleeuwse kerk van Oldenzijl (provincie) Groningen.

Gotiek.

Na 1250 werden er in de kerkbouw elementen (onderdelen) ontwikkeld die later samen de gotische stijl werden genoemd. Een gotische kerk herken je aan spitse bogen. De kerk valt ook op door zijn enorme hoogte. Ze lijkt naar de hemel te reiken.

Dit in tegenstelling tot de romaanse kerk, die lang en breed is. Andere kenmerken zijn opengewerkte geometrische figuren

(zoals rechthoeken, cirkels en driehoeken) in de bovenste gedeelten van vensters en deuren. Er zijn hoge vensters, luchtbogen en steunberen aan de buitenzijde van de kerk.

Lichtinval is belangrijk in de gotiek. De grote ramen zijn vaak gemaakt van glas-in-lood. Deze stijl heeft meer versieringen dan de romaanse stijl, zoals rijk gedecoreerde altaarstukken.

De gotiek werd het eerst toegepast in Frankrijk. In het begin werden in ons land romaanse en gotische stijlelementen door elkaar gebruikt. Vooral in Groningen zijn nog kerken te vinden die in zo'n romano-gotische stijl zijn gebouwd. Een voorbeeld hiervan is de Jacobuskerk in Zeerijp.

In het midden van de 13de eeuw kreeg de gotiek meer invloed als bouwstijl. Toen werd bijvoorbeeld de eerste steen gelegd voor de Utrechtse dom en iets later voor de kathedraal in Den Bosch.

De echte bloeiperiode van de gotiek in ons land is de 15de eeuw, maar ook in de 16de eeuw werden nog belangrijke gotische kerken gebouwd. De ramen werden steeds groter en er werd

Neogotiek

De neogotiek als bouwstijl komt in Nederland op na 1850. Deze bouwstijl komt vooral voor bij katholieke kerken. Alle kenmerken

uit de gotiek werden opnieuw gebruikt. De architecten hadden veel belangstelling voor middeleeuwse bouwstijlen, maar wel uitgevoerd in moderne, vaak met machines gemaakte, bouwmaterialen.

Soms is het moeilijk een gotisch gebouw van een neogotisch gebouw te onderscheiden. Neogotische kerken zijn vaak te herkennen aan

de hoge torenspitsen. De architect Cuypers heeft veel neogotische kerken gebouwd in Nederland.

Voorbeelden van neogotische kerken zijn de Sint Jozefkathedraal in Groningen en de Sint Bonifatiuskerk in Leeuwarden.

Renaissance

Eind 16e eeuw werd de gotische bouwstijl in ons land ingeruild voor de renaissancestijl. Hierbij komen antieke vormen van de Romeinen terug, zoals klassieke zuilen, rondboogramen, deuren met een versierde omlijsting en koepels. Bij deze stijl was harmonie en symmetrie belangrijk en er werd gebruik gemaakt van geometrische vormen.

Ook zijn er veel versieringen in de vorm van bijvoorbeeld ionische krullen en korinthische blaadjes. De renaissancestijl werd veel gebruikt.

Ook openbare gebouwen, zoals stadspaleizen, werden in die stijl gebouwd. De renaissanceperiode duurde tot ongeveer 1630.

Neorenaissance

De neorenaissance stijl komt vanaf 1850 vooral voor in de protestantse kerkelijke bouwkunst.

De architecten waren geïnspireerd door de Vlaamse en Nederlandse renaissancegebouwen uit de 16de eeuw. Deze stijl werd een soort nationale bouwstijl vanaf 1875.

De neorenaissancestijl kenmerkt zich vooral door het gebruik van trap- en topgevels, klassieke details als zuilen, veel ornamenten (versieringen) en siermetselwerk.

Classicisme en neoclassicisme.

Dit is een bouwstijl met veel onderdelen uit de Griekse en Romeinse oudheid. Vooral het werken in juiste verhoudingen en het zorgen voor overzichtelijkheid was van belang. Het antieke tempelfront werd als voorbeeld genomen voor gevels van gebouwen.

Vanaf 1630 tot ongeveer 1665 werden gebouwen, niet alleen kerken, in de stijl van het Hollands classicisme gebouwd.

Voor deze stijl waren vooral klassieke voorbeelden uit de architectuur van belang en het gebruik van klassieke ornamenten zoals pilasters in de voorgevels van gebouwen.

Een voorbeeld van een kerk die gebouwd is in de stijl van het Hollands classicisme is de Nieuwe Kerk in Den Haag. Tot in de 19de eeuw was er veel belangstelling voor de klassieke bouwkunst.

Bij het neoclassicisme zie je ook weer het fronton, vrijstaande zuilen, kapiteel, kroonlijsten en symmetrische (aan elkaar gelijke) voorgevels. Een voorbeeld van een kerk in neoclassicistische stijl is de Mozes en Aäronkerk in Amsterdam (1837).

Eclecticisme

In sommige gevallen zijn er voor een kerkgebouw verschillende stijlen door elkaar heen gebruikt. Of er is gekozen voor een stijl die het beste paste bij de kerkelijke functie van het gebouw of die te maken had met de smaak van de opdrachtgever. In dat geval spreken we van het eclecticisme als bouwstijl.

De vormgeving is in het eclecticisme vaak druk met veel verschillende onderdelen uit andere bouwstijlen.

Deze mengeling van stijlen komt vooral voor in de periode vanaf 1850 tot 1900.

Voorbeeld van kerken in eclecticismistische stijl is de Remonstrantse Kerk in Groningen.

Amsterdamse School

Deze stijl werd het meest gebruikt bij gereformeerde kerkgebouwen. De stijl herken je aan het gebruik van baksteen en dakpannen in vaak bijzondere vormen, zoals golvende gevels of bijna verticaal gelegde dakpannen. Ook vind je in deze kerken veel smeedwerk (ijzer) en beeldhouwwerken. De beeldhouwwerken zijn vooral gemaakt van natuursteen en hout.

Kenmerkend voor deze stijl zijn de vele horizontale lijnen. Moderne bouwmaterialen als beton en staal werden gebruikt om de bijzondere vormen te kunnen maken.

Deze stijl is niet alleen maar te vinden in Amsterdam en omstreken. Ook op andere plekken in Nederland, onder andere in Groningen, vind je voorbeelden van deze bouwstijl. Deze stijlperiode liep van 1910 tot ongeveer 1940.

Delftse School

Deze bouwstijl herken je aan de eenvoudige architectuur. Gebruik van traditionele materialen, zoals baksteen en eikenhout. Bij deze stijl komen elementen uit de

Gouden Eeuw en de Klassieke oudheid terug.

De stijl heet Delftse School omdat deze vooral opkwam op de afdeling Bouwkunde van de Technische Universiteit in Delft. De periode waarin deze stijl tot bloei kwam, loopt van ongeveer 1930 tot ongeveer 1955. Veel monumenten uit de tijd van de Wederopbouw (de periode na de Tweede Wereldoorlog) zijn gebouwd in deze stijl.